

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті розглянуто проблеми низької інвестиційної активності вітчизняних підприємств. У статті визначені основні напрямки формування сприятливого інвестиційного клімату та інвестиційної політики.

The problems of low level of enterprises investment activity are viewed in the article. The article defines principal ways of creation of a conducive investment climate and investment politic.

Розвиток економіки країни в цілому і зокрема кожного підприємства значною мірою залежить від ефективності проходження інвестиційних процесів. Інтенсифікація науково-технічного прогресу, сучасні мінливі ринкові вимоги вимагають постійного оновлення виробництва, застосування нових більш ефективних технологічних процесів, нових підходів до конструктивних та дизайнерських рішень. Вирішення цих завдань потребує значних інвестицій у виробництво. Разом з тим проходження інвестиційних процесів в Україні потребує якісно нового відношення як зі сторони підприємств, так і на загальнодержавному рівні. Про це свідчать дані наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура інвестицій в основний капітал за основними видами економічної діяльності в Україні (2001 р.)

Напрямки інвестування	Освоєно за 2001 рік	
	Млн.грн. Фактично	В % від загально- го обсягу
Всього	26743,7	100,0
Сільське господарство	1185,7	4,4
Добувна промисловість	3998,6	15,0
Переробна промисловість	5288,3	19,8
Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води	2468,9	9,2
Будівництво	888,4	3,3
Послуги по ремонту	565,2	2,1
Готельне господарство	346,0	1,3
Транспорт, пошта, зв'язок	6141,8	23,0
Фінансова діяльність	438,3	1,7
Операції з нерухомістю: здача в оренду та послуги юридичним особам	4030,6	15,1
Державне управління	224,1	0,8
Освіта	303,0	1,1
Охорона здоров'я та соціальна допомога	409,0	1,5
Інші	455,8	1,7

Аналіз інвестицій в основний капітал в Україні показує, що в 2001 році обсяги інвестицій в економіку України виросли у порівнянні з 2000 роком на 17,2 % і становлять 26743,7 млн.грн. Найбільшу питому вагу в загальній сумі інвестиційних коштів (100 %) становлять інвестиції в підприємства транспорту, пошти та зв'язку – 23, 0%, в переробну промисловість – 19,8 %, в операції з нерухомістю (здача в оренду та послуги юридичним особам) – 15,1 %, та в добувну промисловість – 15 %. Інвестиції у будівництво становлять 3,3 %, в сільське господарство – 4,4 %. Залишкова частина інвестицій розподілена між сферою послуг, освітою, охороною здоров'я та державним управлінням та іншими напрямками(в сумі - 21,1 %). [4, стор.45]

Звичайно, така структура інвестиційних напрямків і обсяги інвестування обумовлені об'єктивними потребами економіки України, та разом з тим таке положення свідчить також про обмеженість джерел фінансування інвестицій. Доцільно, на наш погляд, розглянути перед усім теоретичні підходи щодо можливих джерел інвестування.

В загальному вигляді можна виділити такі джерела фінансування інвестиційних процесів:

- власні кошти підприємств;
- залучені кошти;
- позикові кошти.

До власних коштів інвестування відноситься прибуток підприємства, зформований на його базі фонд розвитку підприємства та амортизаційний фонд.

Залучені кошти складаються з коштів акціонерів-засновників; коштів, одержаних від додаткових емісій акцій; коштів від іноземних та вітчизняних інвесторів; з коштів державного та регіональних бюджетів.

До позикових коштів належать банківські кредити; кошти, одержані від розміщення на фондовому ринку облігацій підприємства; комерційний кредит поставників матеріальних ресурсів; лізинг.

Аналіз джерел інвестування в 2001 році показує, що, як і в минулих роках, основним джерелом інвестування залишаються власні кошти підприємств, за рахунок яких здійснено 66,3 % усіх інвестицій (17731,1 млн.грн.). Питома вага державних коштів складає 6,4 % загального обсягу інвестицій (1713,4 млн.грн.), кошти місцевих бюджетів – 4,2 % (1134,8 млн.грн.), іноземні інвестиції – 4,4 % (1175,2 млн.грн.). Кредити банків, кошти інвестиційних фондів, приватні кошти та кошти з інших джерел інвестування складають 18,7 % (4989,2 млн.грн.). [4, стор. 45]

Отже, можливо зробити висновки, що аналіз структури інвестиційних напрямків та джерел інвестування свідчить про недосконалість інвестиційних процесів в Україні і необхідність формування та реалізації на загальнодержавному рівні ефективної інвестиційної політики, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні; на підтримку підприємств, що використовують інвестиційні ресурси для інтенсифікації інноваційних процесів у виробництві; спрямованої на залучення інвестицій у створення конкурентноспроможної продукції в пріоритетних галузях народного господарства.

До основних напрямків реалізації інвестиційної політики в сучасних умовах розвитку України відносяться:

1. Формування ефективної законодавчої бази інвестиційної діяльності.
2. Створення привабливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій.
3. Реалізація прогресивної амортизаційної політики.
4. Поширення застосування фінансового лізингу.

Формування ефективної законодавчої бази інвестиційної діяльності. До основних правових актів, що регулюють інвестиційні процеси в Україні відносяться: Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про загальні основи створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон», «Про лізинг»; Укази Президента України «Про заходи по реформуванню інвестиційної політики в Україні», «Питання Палати незалежних експертів з питань іноземних інвестицій», Постанова Кабінету Міністрів України «Про концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки», а також Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про підприємництво в Україні», «Про господарські товариства», «Про приватизацію майна державних підприємств», «Про цінні папери і фондову біржу», «Про банки і банківську діяльність», «Про обмеження монополізму і недопущення несумлінної конкуренції в підприємницькій діяльності», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про податок на додану вартість» та ін. Незважаючи на значний перелік законодавчих актів та їхню різноманітність, досвід здійснення інвестиційних процесів показує необхідність їх коректування та удосконалення.

Так, на наш погляд, потребують перегляду законодавчі акти, які регулюють кредитні взаємовідносини в Україні. Довгострокові кредити банків є у світовій практиці суттєвим і надійним джерелом фінансування інвестиційних процесів. Існуюча в Україні кредитна політика не стимулює підприємства використовувати таке джерело фінансування інвестицій внаслідок завищеного рівня кредитних ставок. Доцільно також виділити окремо інвестиційні банки і надати їм офіційного статусу, з уточненням функцій, прав та обов'язків на законодавчому рівні (в Україні функціонують тільки комерційні банки).

Потребує уточнення і податкове законодавство про створення пільгових умов оподаткування як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів.

Особливої уваги заслуговують, на наш погляд, також питання щодо *створення привабливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій в економіку України.* Світовий досвід показує, що країни з перехідною економікою не можуть самостійно вийти з економічної кризи без залучення та ефективного використання іноземних інвестицій. За допомогою іноземних інвестицій підприємствам забезпечується доступ до сучасних технологій виготовлення якісної конкурентноспроможної продукції. Крім того, іноземні інвестиції сприяють процесам внутрішньоекономічної стабілізації та дозволяють вирішувати деякі соціальні проблеми в країні.

Основними чинниками, що безпосередньо впливають на формування інвестиційного клімату та на інвестиційну привабливість країни є:

- політико-правове середовище, що перед усім визначається політичною стабільністю в країні та функціонуванням ефективної нормативно-законодавчої бази підприємницької та інвестиційної діяльності;
- економічне середовище, що передбачає стабільність національної валюти, темпи росту інфляції, розвиненість фондового ринку та фінансово-кредитної системи та ін.;
- ресурсні, соціальні та екологічні чинники.

Аналіз обсягів іноземних інвестицій в економіку України свідчить про низьку привабливість нашої країни для іноземних інвесторів. Не зважаючи на вигідне географічне положення та на забезпеченість природними ресурсами і кадровим потенціалом, політична нестабільність, нерозвиненість фондового ринку, та постійна зміна законода-

вчої бази інвестиційної діяльності не сприяють залученню іноземних інвестицій.

Основним законодавчим актом, який сьогодні регулює діяльність іноземних інвесторів в Україні, є Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року. Прийняття цього закону скасувало дію деяких попередніх законодавчих актів (наприклад, Закону України «Про іноземні інвестиції» від 13 березня 1992 року, Декрету Кабінету Міністрів України «Про режим іноземного інвестування» від 20 травня 1993 року № 55-93.).

Порівняно з попередніми нормативними актами, чинним законом передбачається застосування лише одного виду пільг для підприємств з іноземними інвестиціями. Йдеться про звільнення майна, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства від обкладення митом. Пільги у сфері оподаткування скасовані, що, з однієї сторони, дало рівні права як вітчизняним, так і іноземним інвесторам, та з іншої сторони, є, мабуть, додатковою перепорою для іноземного інвестування.

До основних напрямків створення сприятливого інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості відносяться:

- удосконалення законодавства, що регулює інвестиційну діяльність;
- забезпечення організаційних умов процесу інвестування;
- створення механізмів страхування інвестиційних проектів від некомерційних ризиків;
- створення мережі національних інвестиційних банків;
- створення ефективної інвестиційної інфраструктури [7, стор.330]

Реалізація прогресивної амортизаційної політики. Оскільки власні кошти підприємств становлять суттєву складову інвестиційних коштів, доцільно розглянути можливість їхнього збільшення. Порядок формування амортизаційного фонду і його подальшого використання безпосередньо впливають на ефективність проходження інвестиційних процесів на підприємствах.

Досвід розвинених країн показує, що норми амортизації виконують функцію створення умов прискорення обігу основного капіталу і є стимулом для підприємств, що активно інвестують кошти в технічне оновлення виробництва. Застосування прискореної амортизації дає можливість підприємствам одержати додаткові кошти для реалізації інвестиційних проектів.

В Україні оновлення виробничих фондів за останнє десятиріччя зменшилось в середньому в 4-5 раз, що свідчить про необхідність якісно нових підходів до формування власних інвестиційних коштів підприємств. На сучасному етапі розвитку актуальним є завдання розширення прав підприємств щодо вибору конкретних методів і норм нарахування амортизації як головної передумови поліпшення обсягу і якостей інвестиційного ресурсу України [5, стор.20].

Поширення застосування фінансового лізингу. Лізинг є однією з найбільш перспективних форм залучення позикових ресурсів. Фінансовий лізинг – це договір, в результаті укладення якого лізингоодержувач отримує в платне користування від лізингодавці об'єкт лізингу на термін, не менший терміну, протягом якого амортизується 60 % вартості об'єкту лізингу, визначеної в день укладення договору.

Після закінчення дії терміну договору фінансового лізингу об'єкт лізингу, переданий лізингоодержувачу згідно з договором, переходить у власність лізингоодержувача, або викуповується ним за залишковою вартістю. Широке розповсюдження у світо-

вій практиці такого джерела фінансування інвестиційних процесів набуло завдяки перевагам, які одержують суб'єкти угоди, серед яких необхідно зазначити:

- використання у виробництві інноваційних технологій та устаткування без значних капітальних вкладень;
- протягом дії терміну лізингового договору лізингоодержувач має достатньо часу для прийняття рішення про доцільність подальшого використання, а отже і викупу устаткування;
- можливість широкого використання усіма видами підприємств, в тому числі і малими підприємствами, які мають обмежені джерела інвестування виробництва;
- така форма кредитування є більш привабливою, ніж кредитування банками та іншими фінансовими установами, оскільки дає змогу лізингоодержувачу приймати безпосередню участь у визначенні термінів платежів за угодою, умов розрахунків з лізингодавцем та викупу об'єкту лізингу;
- об'єкти лізингу не включаються до балансу лізингоодержувача, що, відповідно, не збільшує його активи і суму податку на майно.

Разом з тим лізингове законодавство потребує певного коректування, з врахуванням досвіду функціонування лізингових компаній та проблем, що виникають протягом дії лізингових договорів.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можливо зробити загальні висновки про необхідність інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні. Аналіз інвестиційних процесів минулого періоду вказує на обмеженість реальних джерел фінансування інвестицій. Постає питання про створення умов для залучення та використання різних інвестиційних джерел. Реалізація основних напрямків створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні та інвестиційної політики, спрямованої на залучення та активізацію різних джерел фінансування інвестицій є важливою умовою активізації інвестиційних процесів в Україні, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991р.
2. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996р.
3. Закон України “Про лізинг” від 16.12.1997р.
4. Инвестиции в основной капитал в Украине за 2001 год // Обзор украинского рынка. - 2002. – № 2. - стор. 45-46.
5. Онишко, С.В. Структура інвестиційного ресурсу України та перспективи економічного росту // Актуальні проблеми економіки. - 2002. – № 2. - стор. 18-24.
6. Сміян Л.С., Нікітін Ю.В. Економіко-правові механізми інвестиційної діяльності в Україні // Актуальні проблеми економіки. - 2002. – № 1. - стор. 55-67.
7. Чернишова О.Б., Шалопа О.С. Інвестиційна сфера та інвестиційний процес в Україні // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць. Випуск № 9. - Одеса: АТЗТ ІРЕНТТ. - 2001. – стор. 327–332.